

[itobiad], 2021, 10 (1): 506-536.

İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi
2005 ve 2020 Karşılaştırması

Change of Entrepreneurship Thought in Business Administration
Students: 2005 and 2020 Comparison

Yahya FİDAN

Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, İşletme Fakültesi
Prof., Istanbul Commerce University, Faculty of Business
yfidan@ticaret.edu.tr / Orcid ID: 0000-0002-5012-3629

Sabahattin ÇETİN

Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü
Asst. Prof., Bartın University, Faculty of Economics and Administrative
Sciences, Department of International Trade and Logistics
scetin@bartin.edu.tr / Orcid ID: 0000-0001-9686-1806

Engin YURDASEVER

Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
Asst. Prof., Ordu University, Vocational School of Social Sciences
enginyurdasever@odu.edu.tr / Orcid ID: 0000-0002-3853-2032

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 01.06.2020
Kabul Tarihi / Accepted : 11.03.2021
Yayın Tarihi / Published : 16.03.2021
Yayın Sezonu : Ocak-Şubat-Mart
Pub Date Season : January-February-March

Atıf/Cite as: Fidan, Y , Çetin, S , Yurdasever, E . (2021). İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi 2005 ve 2020 Karşılaştırması . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (1) , 506-536 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/60435/746379>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – İstanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi 2005 ve 2020 Karşılaştırması¹

Öz

İşletme lisans öğrencilerinin girişimcilik konusundaki düşünceleri, geleceğin potansiyel girişimcileri olmaları sebebiyle önem arz etmektedir. Her yıl birçok mezun veren bu bölümlerin eğitim müfredatının öğrencileri ne derecede girişimciliğe özendirdiğinin bilinmesi, bu konuda yapılacak iyileştirmelerin önünü açacaktır. Hem öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin hem de eğitim öğretim süreçleri ve müfredatın etkinliğinin bilinmesi aynı zamanda eksikliklerin görülmesi, çözüm üretilmesi ve gerekli tedbirlerin alınabilmesi açısından da önemlidir. Bu sebeple çalışmamızın temel amacı, orta vadede iş hayatının içinde olacak işletme lisans öğrencilerinin iş kurma, girişimciliğe adım atma, cesaretli davranma, karar verme, kendine güvenme, ait olduğu toplum ve insanlığa girişimcilik yaparak katkıda bulunma düşüncelerinin ne derecede yoğun olduğunu tespit etmektir. Bu çalışmayı diğerlerinden farklı kılan, araştırmanın 2005 yılında uygulandığı şekliyle 15 yıl sonra 2019-2020 eğitim dönemindeki öğrencilere de aynı anket formu ile uygulanması ve girişimcilik düşüncesi ile girişimcilik eğitiminin işletme lisans öğrencileri tarafından nasıl algılandığının karşılaştırılabilmesidir. Araştırma sonuçlarına göre, girişimcilik eğitimi konusunda eğitim kurumlarının geçmişe oranla daha başarılı algılandıkları görülmektedir. Eğitim kurumlarının girişimciliği cesaretlendirme konusunda pay sahibi olduğunu ifade edenlerin oranı ile çağa uygun eğitim aldığı düşününlerin oranı 2020 yılında daha yüksektir. Öğrenciler her iki dönemde de girişimcilik için en önemli faktörlerin para ve bilgi olduğu ifade etmişlerdir. Bir diğer sonuca göre, üniversite öğrencilerinde yıllar içerisinde girişimcilik isteğinin giderek azaldığı görülmektedir. Buna ek olarak, 2005 yılı verilerine göre kadınların girişimcilik eğilimi daha yüksek iken 2020 yılında erkeklerin girişimcilik eğilimlerinin kadınlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Geçtiğimiz 15 yıllık döneme ışık tutan bu mütevazı çalışmamız göstermektedir ki, girişimci bir nesil oluşturmak için yapılan çalışmalar artmakta lakin yeterli değildir. Bu konuda gerek eğitim kurumlarına gerekse ülkemizin yöneticilerine büyük görevler düşmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşletme Öğrencileri, Girişimci, Girişimcilik, Girişimcilik Eğitimi, Girişimcilik Coşkusu

¹ Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulu'ndan 16.04.2020 tarih ve 2020-SBB-0053 karar nolu yazılı izin alınmıştır.

Change of Entrepreneurship Thought in Business Administration Students: 2005 and 2020 Comparison

Abstract

Business management students' thoughts on entrepreneurship are important because they are potential entrepreneurs of the future. Knowing to what extent the educational curriculum of these departments, which gives many graduates every year, encourages students to entrepreneurship, will lead to improvement efforts in this regard. It is important to know the entrepreneurship tendencies of students, educational processes and the effectiveness of the curriculum, to see the deficiencies, to produce solutions and to take necessary measures. Therefore the main purpose of our study is to determine how intense the intention to start a business, stepping into entrepreneurship, the courage, decision making, self-confidence, the business administration students have, who will be in the business life in the medium term. What makes this study different from the others is that this research was applied to the students in the 2019-2020 academic year 15 years after the former one, and the comparison of entrepreneurship intentions. According to the results of the research, it is seen that educational institutions are perceived more successfully in the field of entrepreneurship education than in the past. The rate of those who think that educational institutions encourage entrepreneurship and receive education according to the age is higher in 2020. Students stated that the most important factors for entrepreneurship in both periods are money and knowledge. According to another result, it is observed that the desire of entrepreneurship gradually decreases in university students over the years. In addition, according to 2005 data, entrepreneurship tendencies of women and men were higher in 2020. This modest study that sheds light on the last 15 years shows that the efforts to create an entrepreneurial generation are increasing, but not sufficient. In this regard, both educational institutions and governors of our Country, should be in charge.

Keywords: Business Students, Entrepreneur, Entrepreneurship, Entrepreneurship Education, Enthusiasm of Entrepreneurship

Giriş

Günümüz dünyasında savaşlar cephe değiştirmiş ve iş dünyasına kaymıştır. Bu savaşın aktörleri de askerler değil girişimciler olmuştur. Hangi toplum insan kaynağını bu savaşa daha iyi hazırlar ve desteğini verirse onlar ilerlemekte, yükselmekte, tüm dünyayı etkileyecek değerler üretebilmektedir. Günümüzdeki G20 ülkelerinin birçoğunda bunun sonuçlarını görebilmekteyiz. Dünyanın en büyük ekonomisine sahip olup

yıllık yaklaşık dört trilyon dolar hasıla üreten ABD’li girişimlerden bir tanesi dahi, 50’den fazla ülkenin hasılasından çok daha büyük bir potansiyele sahiptir. Güney Kore ve Gana 1965’li yıllarda benzer durumdaki iki ülke iken, bugün Güney Kore’nin ürettiği bir ürünün olmadığı bir ev düşünülemezken Gana’nın ürettiği ve evlerimizde bulunan bir üründen bahsedememekteyiz. Bu farkı sağlayan ülkelerin başta özgürlükler olmak üzere yetiştirdiği girişimci kesimdir. Bu gerçekler ışığında diyebiliriz ki, herhangi bir ülke büyümek, gelişmek, refahı artırmak istiyorsa insan kalitesini yükseltecek adımlar atmalı ve insan kaynağını daha girişimci olarak yetiştirebilmenin yollarını bulmalıdır.

Ülkemiz nüfusunun önemli bir bölümü gençlerden oluşmaktadır. TÜİK 2019 verilerine göre 65 yaş ve üzeri nüfus sadece %9 olup dünya ortalamasının çok altındadır. Genç olmak, doğal olarak girişimcilik potansiyeli açısından büyük bir enerji ve zenginlik kaynağıdır. Mc Clelland’ın farklı milliyetlerin girişimcilik yeteneklerini araştırdığı çalışmasında Türkler birinci sırada çıkmıştır (Titiz, 1994:80). Araştırma eski tarihli olsa da karakter ve iş yapma tarzımız girişimciliğe gayet uygundur. Bu anlamda eksikimiz olan şey, enerjinin, kaynağın yönlendirilmesi, geliştirilmesidir diyebiliriz.

Eğitim kurumları içinde girişimcilik eğitimi verenlere baktığımızda en yoğun müfredatın işletme bölümlerinde bulunduğu görmekteyiz. Bu çalışmada, Ülkemizdeki işletme eğitiminin öğrenciler üzerindeki etkisinin geçtiğimiz 15 yıllık dönemde nasıl bir değişim gösterdiği incelenmiştir. İlk olarak 2005 yılında işletme eğitimi gören öğrenciler üzerinde bir araştırma yapılmış ikinci olarak 2019-2020 yılında işletme eğitimi gören öğrenciler üzerinde aynı araştırma yapılarak sonuçlar karşılaştırılmıştır.

Literatür İncelemesi

Girişimci ve Girişimcilik Kavramları

Girişim, girişimci ve girişimcilik kavramları ile ilgili literatür incelendiğinde farklı tanımlar görmekteyiz. Tanımlar kavramın farklı yönlerine vurgu yapmaktadır. Bu farklılaşmanın temel nedeni; her bir kavramın çok boyutlu nitelikler taşıması ve çok geniş bir kapsama sahip olmasıdır (Uslu, 2015:29). Örneğin Türk Dil Kurumu (TDK)’na göre girişim, “bir işe girişme, teşebbüs” şeklinde tanımlanmaktadır. Girişimci ise “üretim için bir işe girişen, kalkışan kimse, müteşebbis” şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2020). Global Entrepreneurship Monitor (GEM)’e göre ise girişimcilik; “yeni bir iş kurarak ya da mevcut bir işi genişleterek yeni bir girişim oluşturma teşebbüsü” olarak tanımlanmaktadır (Recepoglu ve Doğan, 2014:60). Kapsamlı bir tanım olarak girişimci; “bir mal veya hizmet icat etmek, üretmek veya pazarlamak için kendine ait ya da başka kişi ve kurumlardan sağladığı sermaye ile üretim faktörlerini bir araya getiren, bu faaliyeti yaparken ortaya çıkabilecek kâr veya zarar etme riskini üstlenebilen, ait olduğu topluma ve insanlığa katkıda bulunma coşkusuyla dolu kişi (Fidan, 2002)” olarak ifade edilmiştir. Reynolds ve White’a (1992) göre ise, bir işletme kurmak için faaliyette bulunan kişiye “girişimci”, kuruluş sırasında gösterilen çabaya

“girişimcilik” ve kurulan işletmeye “girişim” adı verilir. Gerçekte girişimcinin en önemli iki özelliği bulunmaktadır ki bunlar, hesap edilebilir riskleri üstlenmedeki isteği ve girişimcilik coşkusunun kaynağı olan vizyonudur. Bu iki temel düşünceyi hemen hemen tüm girişimcilik örneklerinde görmek mümkündür.

Bir ülkenin sahip olduğu girişimci sayısı ile ekonomik gelişmişliği arasında yakın bağ bulunmaktadır. Bu itibarla her ülke ve toplum, sahip olduğu girişimci bireylerin sayısını arttırmak için gayret göstermektedir. Girişimcilik coşkusuna sahip bireyler uygun ortam ve kaynak bularak girişimde bulunurlarsa, yeni istihdam alanları ortaya çıkacak, bu istihdam alanlarında çalışanlar yeni iş yapacak, böylece ilgili ülke diğer ülkelerin önünde, ekonomik olarak daha güçlü ve müreffeh olacaktır. Akgün vd.’ne (2010) göre girişimcilik; az gelişmiş ülke ekonomileri için “yapılanma”, gelişmekte olan ülkeler için “kalkınma”, gelişmiş ülkeler için ise “zenginlik ve dinamizmin öncüsü”dür. Bu yüzden girişimcilik konusu geçmişte olduğu gibi gelecekte de hem ekonomik hem de sosyal açıdan önemini korumaya devam edecektir.

Girişimcilik kavramında olduğu gibi “girişimci” tanımı da zaman içinde değişmiş ve geliştirilmiştir. Girişimci kişi, risk alanın da yönetenin de özelliklerini taşıyan, kâr amacı güden bir işletmeyi kuran, yöneten, başarı için yönelmiş, özellikle yenilikçi davranışlarla karakterize olmuş, risk alma eğilimi yüksek ve genellikle iş dünyasında stratejik yönetim uygulamalarını kullanan kişidir (Koçyiğit, 2018:52). Tanımdaki kâr amacı gütmeyi sadece maddi anlamda değil manevi, soyut anlamıyla düşünmek uygun olacaktır. Çevre koruma ve geliştirme, insan ve insanlığın geleceği için hizmet etme örnekleri de manevi kâr etme girişimleridir.

Girişimcilik coşkusu (ruhu) olan bir kişinin, rutin işlerden hoşlanmaması, devamlı çalışma, yeni fikirler üretme ve başarma isteğinin olması bilinen en belirgin özelliğidir. Yapılan araştırmalarda girişimciyi profesyonel yöneticiden ayıran en önemli özelliğin risk almak olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra, “atak olma, analiz yapabilme, özgüven sahibi olma, güvenilirlik, akılcılık, yenilikçilik ve hızlı karar verebilme” girişimcinin başarısında rolü olan diğer kişilik özellikleridir (Şimşek, vd., 2014: 92). Ancak her ne kadar girişimci kişilerde söz konusu kişilik özellikleri ön plana çıksa da içinde bulunulan ortamın da girişimcilerin sayısına önemli bir katkısı vardır. Bir ülkede özgür düşünce ne kadar yaygın ise o kadar girişimcilik gelişecektir. Bunun aksi bir durum da girişimcilik düşüncesini kısıtlayacaktır. Dünyanın özgürlükler alanında en üst seviyesinde bulunan ülkelerinin, girişimcilik ve bu girişimciliğe bağlı olarak servet üretme konusunda da en üst seviyelerinde bulunmaları bir tesadüf değildir. Bu konuda Bono’nun görüşleri yeterince açıklayıcı olsa gerek. “Kırk beş ülkede çalıştım ve kavramlardan en az hoşlanan iş dünyasının ABD olduğunu

² Yenişim, inovasyon karşılığı olarak H. Kulluk’un önerisi olup yeni iş şimdi kelimelerinin birleşimidir.

gördüm. Kavramlara karşı bir sabırsızlıkları var, ellerine hemen uygulama araçları verilsin istiyorlar. Amerikalılar düşünmekten çok, yapmaktan hoşlanıyorlar. Bu durum şaşırtıcı değil. Bu toplumda eylem, gerçekten de düşünceden daha ödüllendirici. Amerika’da girişimciliğe karşı engelleme olmaması da eylemi kamçılar” (de Bono, 1996: 14). Özgür düşünemeyen, özgür davranamayan bir toplumdan dünya çapında büyük girişimler ve girişimciler beklemek mantıklı ve olası değildir.

Girişimcilik Türleri

Literatürde girişimcilik tanımlarında olduğu gibi girişimcilik türlerinde de çeşitlilik görülmektedir. Gül (2012) girişimcilik türlerini; profesyonel veya yönetici girişimcilik, teknik girişimcilik, sosyal girişimcilik, orijinal girişimcilik, iç girişimcilik, kurumsal girişimcilik, çevreci girişimcilik ve girişimci girişimciliği başlıkları altında ele almıştır. Özgüner (2015) bunlara ilaveten çalışmalarında, idealist girişimcilik, stratejist girişimcilik, taktik girişimcilik ve geleneksel (idari) girişimcilik türlerine yer vermiştir. Literatürde ele alınan diğer girişimcilik türleri ise fırsat girişimciliği, küresel girişimcilik, takipçi girişimcilik, akademik girişimcilik, genç girişimcilik, kadın girişimcilik, yeşil girişimcilik ve internet girişimciliği şeklindedir (Erçelik, 2019:16-23) Daha yalın bir sınıflandırma için ekonomik ve sosyal girişimcilik ayrımı kullanılabilir. Belirli bir maddi kâr elde etmek amacıyla yapılan girişimleri ekonomik girişimcilik, manevi ve sosyal fayda elde etmek için yapılan girişimleri (Kızılay, Çevre Vakfı faaliyetleri gibi) ise sosyal girişimcilik olarak isimlendirmek mümkündür.

Türü veya ismi ne olursa olsun, girişimcilik sürecinin aşamaları her bir girişimcilik faaliyetinde benzerlik göstermektedir. Örneğin literatürde en çok benimsenen girişimcilik süreci modeli olan Rathgens Modeli’ne göre girişimcilik süreci dört aşamadan oluşmaktadır. Modele göre bu aşamalar; girişimci iş fikrinin planlandığı *hazırlık aşaması*, stres ve belirsizlikle karakterize edilen *iş kurma aşaması*, satışların artması ile gerçekleşen ve başabaş noktasının yakalandığı *dengelenme aşaması* ve son olarak kâra geçişin yaşandığı, üretim ve dağıtım sistemlerinin geliştiği *büyüme aşamasıdır*. (Rathgens’den akt. Koyuncuoğlu, 2019:92-95).

Durak (2011) tarafından ortaya konulan altı aşama ise; (1) Herkesin göremediği fırsatları görmek ve bunları değerlendirmek, (2) Fırsatları bir fikre dönüştürmek, (3) Bu fikrin hayata geçirilebilmesi için gerekli kaynakların neler olduğunu belirlemek, (4) İhtiyaç duyulan kaynakları temin etmek, (5) Fikri uygulamaya başlamak ve süreci izlemek, (6) Risk almak şeklinde sıralanmaktadır.

Girişimciliğin Fonksiyonları

Girişimciliğin ülkeler açısından fonksiyonlarını ekonomik ve sosyal yönüyle ele almak mümkündür. Girişimciliğin *ekonomik açıdan fonksiyonları* aşağıdaki gibi özetlenebilir (Bozkurt vd. 2012, s. 232-233):

- Orta sınıfın güçlenmesi ve toplumsal refahın artması,
 - Ekonomik büyümenin hızlanması,
 - Yeni endüstrilerin ortaya çıkması,
 - İstihdamın artması ile işsizliğin azaltılması,
 - Bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılması ya da azaltılmasıdır.
- Girişimcilik kavramının *sosyal açıdan fonksiyonları* ise şöyle özetlenebilir (Acs ve Varga, 2005: 326):

- Toplumda yenilikçi ve değişime açık bir süreci başlatması,
- Toplumun hem fikri hem de kültürel gelişimine katkı sağlaması,
- Bireylere liderlik fikrini aşılması,
- Yenilikler yoluyla toplumsal fayda sağlayacak ürün ve hizmetlerin ortaya çıkarılması.

Bir ülke, oluşturduğu ortamlarla yeni girişimcileri cesaretlendireceği gibi mevcut girişimcilerin işlerini kolaylaştırıp, yeni mal ve hizmet üretmelerine, yeni pazarlara açılmalarına ve yeni istihdam alanları açmalarına katkı vererek refah seviyesini yükseltebilir. Bu itibarla, sadece ekonomik alanla sınırlı kalmaksızın, hayatın her yönünde, her birey potansiyel bir girişimci olarak görülmeli ve vizyon belirleyip, gerçekleştirecek girişimcilik teori ve pratikleriyle beslenmelidir.

Girişimcilik Coşkusu ve Girişimciliğe Etki Eden Faktörler

Girişimcilik düşüncesi, kişinin çevresindeki potansiyel fırsatları değerlendirmek amacıyla bir girişim başlatma veya iş kurma düşüncesini ifade etmektedir (Karabey, 2013:147). Gerçekte girişimcilik düşüncesinin esas kaynağı kişinin içinde taşıdığı *coşku*dur³ (Fidan, 2002). Girişimcilik coşkusunun oluşumunda, kişilerin geçirdikleri yaşam deneyimi, eğitimin niteliği, toplumsal ve ekonomik konulardaki bilgi ve tecrübeleri ile aile yapısının büyük etkisi vardır. Matsushita (1999: 127), coşkunun verimli olmak isteyen her yönetici için hayati derecede önemli olduğunu ancak kendisi gibi girişimci yöneticiler için bir zorunluluktur olduğunu ifade etmiştir. Bu anlamda bir örgütte coşku yoksa transfer edilmesi düşünülmelidir. Bozkurt (2011) girişimcilik eğiliminin genellikle aileden devralındığını savunmaktadır. Bu yüzden girişimcilik eğiliminin oluşmasında, ailenin yapısı, anne ve babanın mesleği, eğitim ve gelir seviyesi etkili olmaktadır. Girişimciliği etkileyen diğer unsurlar arasında özgürlük, vizyon sahibi olma, ait olduğu toplum ve insanlığa miras bırakma ile katkıda bulunma isteğini de saymak mümkündür.

Dilsiz ve Kölük (2008:9), girişimciliğin kişilik özelliklerinin yanında eğitim yolu ile elde edilen bilgilerin karışımı ile beslendiğini savunmaktadır. Bu

³ Türkçe literatürde kullanılan "girişimcilik ruhu" kavramı yerine "girişimcilik coşkusu" kavramı daha anlamlı olup bize göre bu kavram öne çıkarılmalıdır. Coşku kavramı insanın içindeki iş yapma aşkını, enerjisini daha güzel ifade etmektedir. Dünya Ekonomi ve Politika Gazetesindeki şu manşet karşılaştırma için güzel bir örnektir (29 Mart 2002): "Kıbrıs'a kalkınma için ruh aşılacak" Bu manşet yerine "Kıbrıs'a kalkınma için coşku aşılacak" şeklindeki bir ifadelendirme daha anlamlıdır.

doğrultuda başarılı bir girişimci olmak için yalnızca doğuştan gelen birtakım özelliklerin yeterli olmadığını ve eğitim vasıtasıyla girişimcilik özelliklerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. (Güreşçi, 2014: 27-28).

Sonuç olarak girişimci kişiliğin oluşmasında bazı temel etkenler bulunmaktadır. Bunlar arasında, yaş, cinsiyet, kişisel özellikler ve değer yargıları, eğitim, sosyal çevre, rol modeller, ailede girişimci olup olmaması ve iş tecrübesi öne çıkmaktadır (Güler, 2010:10; Hisrich ve Peters, 1998:70).

Görüldüğü gibi bireyde girişimcilik eğilimini ortaya çıkaran ve geliştiren pek çok faktör bulunmaktadır. Burada unutulmaması gereken nokta, tüm bu faktörlerin birbirini tamamladığı ve bireyin girişimcilik eğiliminin bu faktörlerin karışımından meydana geldiğidir.

Yöntembilim

Araştırmaya İhtiyaç Duyulma Nedeni

İşletme lisans öğrencilerinin girişimcilik konusundaki düşünceleri, geleceğin potansiyel girişimcileri olmaları sebebiyle önem arz etmektedir. Her yıl birçok mezun veren bu bölümlerin eğitim müfredatının öğrencileri ne derecede girişimciliğe özendirdiğinin bilinmesi, bu konuda yapılacak iyileştirmelerin önünü açacaktır. Hem öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin hem de eğitim öğretim süreçleri ve müfredatın etkinliğinin bilinmesi aynı zamanda eksikliklerin görülmesi, çözüm üretilmesi ve gerekli tedbirlerin alınabilmesi açısından da önemlidir. Bu sebeple bu araştırmanın temel amacı, orta vadede iş hayatının içinde olacak işletme lisans öğrencilerinin iş kurma, girişimciliğe adım atma, cesaretli davranma, karar verme, kendine güvenme, ait olduğu toplum ve insanlığa girişimcilik yaparak katkıda bulunma (girişimcilik coşkusu) düşüncelerinin ne derecede yoğun olduğunu tespit etmektir. Bu çalışmayı diğerlerinden farklı kılan, araştırmanın 2005 yılında uygulandığı şekliyle 15 yıl sonra 2020 yılındaki öğrencilere de aynı anket formu ile uygulanması ve girişimcilik düşüncesi ile girişimcilik eğitiminin işletme lisans öğrencileri tarafından nasıl algılandığının karşılaştırılabilmesidir.

Araştırmanın Hedefleri

Girişimcilik olgusunun ülkelerin gelişmesindeki katkısı nedeniyle, her ülke sahip olduğu girişimci ve girişim sayısını artırmaya çalışmaktadır. Bu çalışma kapsamında 2005 yılında başlatılan veri toplama sürecinin temel hedeflerinden birisi, ülkemizdeki girişimci bireylerin sayısının artmasına nelerin etki ettiği sorusuna katkıda bulunmaktır. Bunun yanında hangi ortamların, hangi tür eğitimlerin ve hangi mizaca sahip kişiliklerin, bireyleri daha girişimci yaptığı sorusuna cevap arayarak ilgili süreçleri yönlendirebilmektir. 2005 yılında yapılan alan araştırmasında bir başka hedef ise hangi üniversitelerin işletme öğrencilerinin girişimciliğe daha yatkın olduğunu ortaya koymaktır. Ancak 2005 yılında elde edilen verilerin analiz edilmesi neticesinde, uygulamanın gerçekleştirildiği bölümler arasında sonuçlar açısından kayda değer bir fark görülmemiştir. Farklı üniversitelerin

İşletme bölümlerinde verilen eğitimlerin, girişimciliğin niteliği açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymaması sebebiyle, ileri bir tarihte benzer bir çalışma yaparak iki dönemi karşılaştırma düşüncesiyle anket formları arşivlenmiştir⁴. Aradan geçen 15 yılın sonunda araştırmanın tekrar yapılması ve 2005 yılında elde edilen veriler ile 2020 verilerinin karşılaştırılarak 15 yıllık sürede girişimcilik eğilimi açısından bir farklılık olup olmadığının karşılaştırılmasına karar verilmiştir.

Bu temel düşüncelerle araştırmanın genel hedefleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Öğrencilerin kökenleri, yetiştikleri ortam ve ailelerinde girişimcinin bulunup bulunmadığının, yeni girişimler üzerinde ne derecede etkili olduğunun belirlenmesi.
2. Öğrencilerin cinsiyetleri, mizaçları, kişilikleri ve karakterlerinin, girişimcilik niyetleri üzerinde ne derecede etkili olduğunun belirlenmesi.
3. Öğrencilerin, girişimcilikle ilgili kavramları algılayışları, girişimcilik niyetleri ve girişimcilikte önemli gördükleri konularda herhangi bir değişiklik olup olmadığının belirlenmesi.
4. Öğrencilerin aldıkları eğitim türünün ve eğitim içeriğinin, kendilerini girişimcilik ve bir iş planı hazırlama konusunda cesaretlendirip cesaretlendirmedığının belirlenmesi.
5. Öğrencilerin bir gelecek vizyonuna sahip olup olmadıkları, kariyer hedefleri ve bu hedefe yürürken öncelikli sorumluların kim/kimler olduğu konusundaki düşüncelerinin belirlenmesi.
6. Cesaret, karar verme, iş kurma, iş hayatındaki stratejik konular hakkındaki yargılarının ve algılayış biçimlerinin belirlenmesidir.

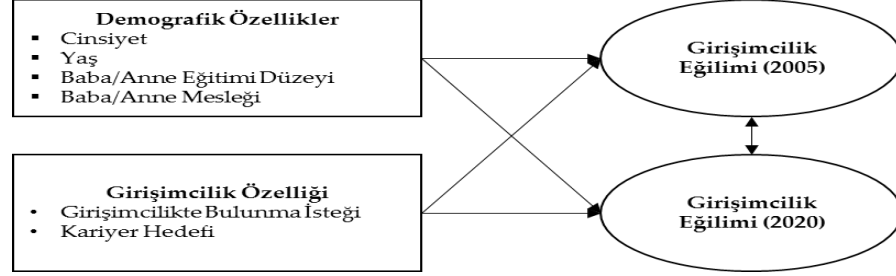
Araştırma Modeli

Araştırma modeli, deneklerin demografik özellikleri ve girişimcilik özellikleri ile 2005 ve 2020 yıllarında ölçülen girişimcilik eğilimleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu modele göre, cinsiyet, yaş, baba ve anne eğitim düzeyi ile baba ve anne mesleği değişkenleri demografik özellikleri oluşturmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin girişimcilik eğilimi ile doğrudan ilişkili olduğu düşünülen öğrencinin girişimde bulunma isteği ve kariyer hedefi değişkenleri de girişimcilik özelliklerini oluşturmaktadır. Modelin sonuç değişkenini ise öğrencilerin 2005 ve 2020 yıllarında ölçülen girişimcilik eğilimleri oluşturmaktadır. Şekil 1’de görülen model ışığında

⁴ İlgili tarihte Cumhuriyet Üniversitesi, İşletme Bölümünde görev yapan Y. Fidan, bu çalışmaya öğrencisi M. Macit ile başlamıştır. Anketlerin uygulandığı 18 üniversitenin işletme bölümlerinden gelen anket formlarını, hatıra olsun düşüncesiyle öğretim üyelerinin gönderdikleri posta zarflarıyla birlikte muhafaza etmiştir. Bu öğretim üyelerinin kendi el yazılarıyla yazdıkları notlar da zamanın güzel bir hatırası olarak arşivinde bulunmaktadır.

İşletme lisans öğrencilerinin demografik özellikleri ile girişimcilik özelliklerine göre 2005 ve 2020 yıllarındaki girişimcilik eğilimleri karşılaştırılarak incelenmiştir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

Katılımcılar

Araştırmanın ilk kez uygulandığı 2005 yılında 53 devlet üniversitesi (Günay ve Günay, 2011: 2) bulunmakta olup vakıf üniversiteleri kapsam dışı tutulmuştur. Bu 53 devlet üniversitesi içerisinde tesadüfi örnekleme yöntemiyle 18'i seçilmiştir. Seçilen üniversitelerin işletme bölümlerinde görev yapan bir öğretim üyesiyle iletişime geçilerek araştırmaya destekleri rica edilmiştir. Her üniversitenin işletme bölümünde öğrenim gören 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin cevaplamaları için 20'şer adet anket formu gönderilmiştir. Böylece örneklem grubuna uygulanan anket sayısı 360 olmuştur.

Araştırmanın 15 yıl sonra tekrar edildiği 2020 yılında ise yine aynı üniversitelerin işletme bölümü öğrencilerinden aynı sınıf seviyelerinde veri toplanması amacıyla, söz konusu üniversitelerin işletme bölümlerinden öğretim üyeleri ile iletişime geçilmiş ve online anket linki gönderilerek aynı sayıda veri elde edilmiştir.

Ölçüm Araçları

Anket formunun ilk bölümünde kontrol değişkeni olarak kullanılmak üzere demografik nitelikli altı soru bulunmaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde öğrencilerin girişimcilik hakkındaki genel düşüncelerini ve aldıkları eğitimi değerlendirmeleri için 8 adet çeşitli seçenekleri olan sorular sorulmuştur. Üçüncü bölümde ise öğrencilerin girişimciliğe ilişkin tutumlarını ölçmek için 18 adet yargının bulunduğu Likert ölçeği kullanılmıştır.⁵ Oluşturulan anket, yönetim ve organizasyon alanında

⁵ Anket, 2005'te çalışmanın yazarlarından Yahya Fidan tarafından literatürdeki girişimcilik yazınından istifade edilerek hazırlanmıştır. Ders kitapları dışında girişimcilikle ilgili kitap okudunuz mu sorusu yazar tarafından öğrencilerine okuttuğu "Girişimcilik Tutkusu" ve "Eğriyi Kırm" kitapları nedeniyle, diğer bölümlerdeki öğrencilerden farklı bir durum olacağı düşüncesiyle eklenmiştir. Yine bir işin kurulmasında tek başına önemli gördüğünüz... şeklindeki soruda bulunan bilgi kavramı, bilginin bir üretim faktörü olduğu ve diğer faktörlerden daha önemli olduğunu (Peter F. Drucker'ın bir önerisi olarak) derslerinde sürekli

uzman üç öğretim üyesine kontrol için sunulmuş, önerileri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. 2020 yılında yapılan karşılaştırma anketinde de aynı ölçek kullanılmış olup sadece uygulama online olarak yapıldığı için eğitim görülen üniversite seçeneği eklenmiştir. Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulu'ndan 16.04.2020 tarih ve 2020-SBB-0053 karar nolu yazı ile anket için izin alınmıştır.

Likert ölçeğinde katılımcılardan ifadelerle 1-Kesinlikle katılıyorum ile 5-Kesinlikle katılmıyorum seçenekleri arasından kendilerince uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir. Ölçekteki 6, 7, 8, 9, 10, 13, 17 ve 18. ifadeler ters kodlandığından analizlerden önce bu ifadeler dönüştürülerek puanlama yapılmıştır. Ölçek ifadelerine verilen cevapların puanlanması sonucunda öğrencilerin girişimcilik eğilimleri yüksek, orta ve düşük olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır.

Pilot İnceleme

Ampirik araştırmalarda saha uygulaması öncesinde anket formlarındaki önemli kusurların görülebilmesi için nihai ölçeğin uygulanacağı bir katılımcı grubuna pilot uygulama yapılması gerekmektedir (Johnson ve Morgan, 2016: 12). Böylece ölçek ifadelerinin gözden geçirilmesi ve ifadelerin geliştirilmesi mümkün hale gelmekte ve araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik değerlerinde olumlu yönde artışlar mümkün olmaktadır (Irwing, Booth ve Hughes, 2018: 4). Bu sebeple araştırma kapsamında oluşturulan anket formu, pilot uygulama amacıyla 2004-2005 akademik yılı bahar döneminde Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümünde öğrenim gören ve tesadüfi yöntemle seçilen 50 öğrenciye (birinci sınıflar hariç) uygulanmıştır. Pilot uygulama sonucu elde edilen veriler analiz edilmiş ve bazı sorular ile yargılar düzeltilerek ankete son hali verilmiştir.

Uygulama

Anketin uygulanması iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama 2005

vurguladığı için yazılmıştır. Diğer sorular ve Likert skalasında kullanılan yargılar da zamanın girişimcilikle ilgili gazete, dergi gibi yayınlarından istifadeyle oluşturulmuş olup genel olarak şu çalışmalardan yararlanılmıştır: 2005'li yıllarda kullanılan KOSGEB Girişimcilik Eğitim İhtiyaç Analiz testleri, 12-13 Şubat tarihinde www.insankaynaklari.com'da gerçekleştirilen ve sonuçlarının TRT 2 Kariyer Dünyası programında değerlendirildiği "Girişimcilik" araştırması, Platin Dergisi için yapılan ve www.insankaynaklari.com'da 26/05/2004 tarihinde yayımlanan "Türkiye'de Girişimcilik Ateşi Hiç Sönüyor" isimli araştırma, TÜSİAD (2002) Türkiye'de Girişimcilik, TÜSİAD Yayınları, Yayın No:2002-12/340, İstanbul, Barış Yıldız, Girişimcilik Anketi, 2001, YTÜ, Öğrenci Kulübü, Alpay, G., Özçelik, H., Bodur, M. Ve Kabasakal, H. (2000) Türk Toplumunda Ermeni, Musevi ve Türk Kökenli Girişimcilerin İş Değerleri. Alıntı: Aycan, Zeynep (Ed.) Türkiye'de Yönetim, Liderlik ve İnsan Kaynakları Uygulamaları. Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:21 Ankara. Anket formumuzdan istifade edildiğini düşündüğümüz D. Börü, Girişimcilik Eğilimi, MÜ SBE Yayınları, İstanbul, 2006, Göknül Erbatu, Kültürel Boyutları İçerisinde Girişimcilik Eğilimi, MÜ SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Danışman D. Börü), İstanbul, 2008, Erol Koçyiğit, Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Danışman D. Börü), Arel Üniversitesi, İstanbul, 2013.

yılında gerçekleşmiştir. İlgili tarihte tesadüfi olarak seçilen 18 üniversitenin işletme bölümünde görev alan öğretim üyeleri ile iletişime geçilerek kendilerine lisans öğrencilerinin cevaplamaları için posta yoluyla 20'şer adet anket formu gönderilmiştir. Gönderilen anket formu sayısı 360 olmasına rağmen geri dönen formlar arasından 253 tanesi kullanılabilir halde bulunmuştur (anket formlarının geri dönüşünde kullanılan posta zarfları 2005 yılından bu yana yazar tarafından muhafaza edilmiştir). Dolayısıyla anket geri dönüş oranı %70,27'dir. Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalar için %20 ve üzerinde geri dönüş oranlarının kabul edilebilir olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Malhotra ve Grover, 1998; Forza, 2002), değerlendirmeye alınan anket sayısının bütünü temsil etme özelliği son derece yüksektir.

Geri dönen 253 anket formuna yapılan analizler sonucunda üniversiteler arasında girişimcilik eğilimleri açısından anlamlı farklar görülemediğinden anket formları ileri bir tarihte yapılacak yeni araştırma sonuçları ile karşılaştırılmak amacıyla muhafaza altına alınmıştır.

Anketin ikinci aşama uygulaması 2020 yılında gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar 2020 yılına kadar ülkemizdeki üniversite ve işletme eğitimi veren bölümlerin sayısında ciddi bir artış söz konusu olsa da karşılaştırmanın anlamlılığı için 2005 yılındaki bölümler tercih edilmiştir. Uygulamada aynı anket formu internet üzerinde oluşturulmuş ve veriler her üniversiteden öğretim üyeleri aracılığıyla 20'şer öğrenciye (birinci sınıflar hariç olmak üzere) anket linki gönderilerek toplanmıştır. 2020 yılı anket sayısı 2005 yılı anket sayısından daha fazla gerçekleşmiştir. Ancak, aynı örneklem sayısına ulaşma amacıyla araştırmacılar tarafından her bir bölüm için 2005 yılındaki sayılar baz alınarak, doldurulan anketler tesadüfi yöntemle elenerek 2005 ve 2020 yılı anket sayısının 253 olarak eşitlenmesi sağlanmıştır.

Toplanan veriler üzerinde veri taraması yapılmış, istatistiksel analizlere uygun hale getirilmiştir (Şencan ve Fidan, 2020: 661). Bu kapsamda 2005 yılında yapılan çalışmada demografik özelliklerden 5 ifadeye cevap verilmemiştir. Araştırma sonuçlarına herhangi bir etkisi bulunmadığı için bu ifadelere değer ataması yapılmamıştır. 2020 yılında ise cevapsız ifade bulunmamaktadır.

Bulgular

Katılımcıların cinsiyetini öğrenmeye yönelik olarak sorulan soruya verilen cevaplar Tablo 1'de görülmektedir.

İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi 2005 ve 2020
Karşılaştırması

Tablo 1. Cinsiyete Ait Veriler

	2005		2020	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Kadın	145	57,3	132	52,2
Erkek	107	42,3	121	47,8
Toplam	253	100,0	253	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, 2005 yılında yapılan çalışmadaki katılımcıların %57,3'ü kadın, %42,3'ü erkek olduğu görülmektedir. 2020'deki çalışmada ise katılımcıların %52,2'si kadın, %47,8'i erkektir. Her iki çalışmada da kadınların oranı erkeklerden yüksektir.

Tablo 2. Yaşa Ait Veriler

	2005		2020	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
17-19	-	-	20	7,9
20-22	96	37,9	155	61,3
23-25	138	54,5	69	27,3
25 ve üzeri	18	7,1	9	3,6
Toplam	252	99,5	253	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, 2005 yılındaki çalışmada 23-25 yaş aralığındaki katılımcıların oranının yüksek iken (%54,5), 2020 yılındaki çalışmada 20-22 yaş aralığındaki katılımcıların oranının (%61,3) diğer yaş aralıklarına göre yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Baba/Anne Eğitim Düzeyine Ait Veriler

Babanızın eğitim düzeyi	2005				2020			
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
İlkokul	75	29,6	79	31,2	148	58,5	129	51,0
Ortaokul	32	12,6	52	20,6	26	10,3	51	20,2
Lise	71	28,1	75	29,6	48	19,0	58	22,9
Lisans	67	26,5	41	16,2	30	11,9	15	5,9
Lisansüstü	7	2,8	6	2,4	-	-	-	-
Toplam	252	99,5	253	100,0	252	99,5	253	100,0

Tablo 3 incelendiğinde, 2005 yılı verilerine göre katılımcıların babalarının %57,4'ü lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olduğu, 2020 verilerinde ise bu oranın %48,2 olduğu görülmektedir. Annenin eğitim düzeyi ile ilgili verilere göre 2005 yılındaki çalışmada lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olanların oranı %30,9, 2020'deki verilerde ise %28,8 olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Baba Mesleğine Ait Veriler

	2005		2020	
	n	%	n	%
Çiftçi	15	5,9	36	14,2
Kamu Çalışanı/Emeklisi	85	33,6	46	18,2
Özel Sektörde Çalışıyor	32	12,6	45	17,8
Girişimci	21	8,3	27	10,7
İşçi/Emeklisi	44	17,4	55	21,7
Diğer	55	21,7	44	17,4
Toplam	252	99,5	253	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, 2005 yılındaki çalışmada katılımcıların baba meslekleri arasında kamu çalışanı/emeklisi olanların oranının yüksek olduğu (%33,6), 2020'deki çalışmada ise işçi/işçi emeklisi oranının yüksek olduğu (%21,7) görülmektedir. Literatürdeki birçok çalışmada baba ya da annenin girişimci olmasının bireylerin girişimciliklerinde etkili olduğuna yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmanın her iki döneminde de kamu çalışanı/emekli olma oranı yüksek çıkmıştır. Maalesef girişimcilerin önemli bir kısmı çocuklarının kendi işlerini yapmasını istemiyor. Girişimcilerde çocuklarının kolay para kazanma yollarını arayacakları yönünde bir izlenim (Bozkurt, 1997:38) bulunmakta.

Tablo 5. Anne Mesleğine Ait Veriler

	2005		2020	
	n	%	n	%
Çiftçi	1	,4	3	1,2
Kamu Çalışanı/Emeklisi	30	11,9	13	5,1
Özel Sektörde Çalışıyor	4	1,6	21	8,3
Girişimci	1	,4	-	-
İşçi/Emeklisi	8	3,2	8	3,2
Ev hanımı	200	79,1	203	80,2
Diğer	8	3,2	5	2,0
Toplam	252	99,5	253	100,0

Tablo 5 incelendiğinde ise hem 2005 (%79,1) hem de 2020'deki (%80,2) çalışmada anneleri ev hanımı olanların oranının diğer seçeneklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların "Üniversitede aldığınız eğitim sizi kendi işinizi kurma konusunda cesaretlendirdi mi?" sorusuna verdiği cevaplar Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. "Eğitim ve İş Kurma" Sorusuna Verilen Cevaplara Ait Veriler

	2005		2020	
	n	%	n	%
Evet	123	48,6	137	54,2
Hayır	130	51,4	116	45,8
Toplam	253	100	253	100,0

İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi 2005 ve 2020
Karşılaştırması

Tablo 6 incelendiğinde, 2005 verilerine göre üniversite eğitiminin kendisini girişimci olma konusunda cesaretlendirdiğini ifade edenlerin oranının %48,6 olduğu görülürken katılımcıların yarıdan fazla (%51,4) verilen eğitimin kendisini iş kurma konusunda cesaretlendirmediğini ifade etmiştir. 2020 yılında ise aldıkları eğitimin iş kurma konusunda kendilerini cesaretlendirdiğini belirtenlerin sayısı artmıştır. Buna göre girişimcilik eğitimi konusunda eğitim kurumlarının geçmişe oranla daha başarılı oldukları söylemek mümkündür.

Katılımcıların “Fakültede çağa uygun bir eğitim aldığınızı düşünüyor musunuz?” sorusuna verdiği cevaplar Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 7. “Çağa Uygun Eğitim” Sorusuna Verilen Cevaplara Ait Veriler

	2005		2020	
	n	%	n	%
Evet	70	27,7	120	47,4
Hayır	183	72,3	133	52,6
Toplam	253	100	253	100,0

Tablo 7 incelendiğinde, fakültelerde verilen eğitimlerin öğrenciler tarafından çağa uygun olarak değerlendirilme oranının yıllar içerisinde önemli derecede yükseldiğini görmek mümkündür. 2005 yılı verilerine göre katılımcıların %72,3'lük bir bölümü çağa uygun eğitim alamadıklarını beyan ederken, 2020 yılında bu oran 52,6'ya düşmüştür. Aldıkları eğitimin kendilerini iş kurmada cesaretlendirdiğini belirten 2020 deneklerinin çağa uygun eğitim almadıklarını belirtmeleri ilginç bir durumdur.

Katılımcıların “Bir işin kurulabilmesi için tek başına en önemli olduğunu düşündüğünüz faktör aşağıdakilerden hangisidir?” sorusuna verdiği cevaplar Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8. “En Önemli İş Faktörü?” Sorusunun Cevaplarına Ait Veriler

	2005		2020	
	n	%	n	%
Para	92	36,4	97	38,3
Eğitim	30	11,9	32	12,6
Motivasyon	20	7,9	45	17,8
Arkadaşlar	1	,4	-	-
İş Gücü	7	2,8	17	6,7
Bilgi	79	31,2	56	22,1
Diğer	24	9,5	6	2,4
Toplam	253	100,0	253	100,0

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmanın yapıldığı her iki dönemde de katılımcıların iş kurabilmek için en önemli faktörün para olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. 2005 yılında paranın en önemli faktör olduğunu

söyleyenlerin oranı %36,4 iken 2020 yılında %38,3'tür. Paradan sonra önemli olduğu ifade edilen ikinci faktör bilgidir. 2005 yılında (%31,2) bilginin önemli olduğunu ifade edenlerin oranının 2020'dan (%22,1) yüksek olduğu görülmektedir. 2005 yılında mesleki bilgiye erişim imkânının bugüne kıyasla daha kısıtlı olmasının, geçmişte bilginin daha önemli bir faktör olarak kabul edilmesine sebep olduğu düşünülmektedir. Önemli olduğu ifade edilen üçüncü faktör 2005 yılında eğitim iken 2020 yılında motivasyon önemli bir faktör olarak ifade edilmiştir. Yine geçmişteki eğitim olanaklarının günümüze kıyasla daha kısıtlı olmasının, eğitimin de bilgi faktöründe olduğu gibi geçmişte daha önemli kabul edilmesine yol açtığı söylenebilir.

Katılımcıların "Girişimde bulunma isteğinizi nasıl tanımlarsınız?" sorusuna verdiği cevaplar Tablo 9'da görülmektedir.

Tablo 9. "Girişimde Bulunma İsteği" Sorusu Verileri

	2005		2020	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Yetersiz	15	5,9	32	12,6
Orta	52	20,6	60	23,7
Biraz güçlü	56	22,1	43	17,0
Güçlü	84	33,2	70	27,7
Çok güçlü	33	13,0	32	12,6
Kararsızım	13	5,1	16	6,3
Toplam	253	100,0	253	100,0

Tablo 9 incelendiğinde, 2005 ve 2020 yıllarında girişimcilik isteğinin "güçlü" olduğunu ifade edenlerin oranının diğer seçeneklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Girişimcilik isteğim "güçlü" ve "çok güçlü" diyenlerin oranı 2005 yılı verilerine göre %46,2 iken 2020 verilerinde %40,3'tür. Bu sonuçlara göre, üniversite öğrencilerinde yıllar içerisinde girişimcilik isteğinin giderek azaldığı, bununla birlikte "kararsızım" diyenlerin oranının ise arttığı görülmektedir.

Katılımcıların "En önemli karakter özelliğiniz nedir?" sorusuna verdiği cevaplar Tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10. "En Önemli Karakter Özelliği" Sorusu Verileri

	2005		2020	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Zorluklar karşısında pes etmemek	71	28,1	62	24,5
Başarı gereksinimi	39	15,4	50	19,8
Risk alabilme cesareti	49	19,4	45	17,8
Girişimcilik coşkusu	14	5,5	21	8,3
İletişim becerisi	42	16,6	54	21,3
Özgüven	38	15,0	21	8,3
Toplam	253	100,0	253	100,0

İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi 2005 ve 2020
Karşılaştırması

Tablo 10 incelendiğinde, “zorluklar karşısında pes etmemek” tercihi iki dönemde de ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada yer alan karakter özelliği 2005 yılında “risk alabilme cesareti” (%19,4), 2020 yılında ise “iletişim becerisi” (%21,3) olarak belirlenmiştir. Üçüncü sıradaki önemli olduğu ifade edilen karakter özelliği ise 2005 yılında “iletişim becerisi” (%16,6), 2020 yılında ise “başarı gereksinimi”dir (%19,8). “Girişimcilik coşkusu” ve “özgüven” her iki dönemde de katılımcılar tarafından en az tercih edilen karakter özelliği olmuştur. Eğitim sistemi yeni gençleri girişimcilik coşkusu (ruhu) konusunda cesaretlendirecek hale getirilmelidir.

Katılımcıların “Kariyer hedefiniz nedir?” sorusuna verdiği cevaplar Tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11. Kariyer Hedefine Dair Veriler

	2005		2020	
	n	%	n	%
Kendi işimi kurmak	91	36,0	98	38,7
Bir şirkette üst düzey yönetici olmak	100	39,5	63	24,9
Üniversitede kalıp akademisyen olmak	23	9,1	32	12,6
Kamu kesiminde çalışmak	29	11,5	47	18,6
Diğer	10	4,0	13	5,1
Toplam	253	100	253	100,0

Tablo 11 incelendiğinde, 2005 verilerine göre “Bir şirkette üst düzey yönetici olmak” ifadesinin (%39,5) kariyer hedefleri arasında ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada “Kendi işini kurmak” ifadesi (%36), üçüncü sırada ise “Kamu kesiminde çalışmak” ifadesi (%11,5) yer almaktadır. 2020 verilerine göre ise kariyer hedefi olarak “Kendi işini kurmak” seçeneği (%38,7) en yüksek oranda tercih edilen seçenektir. İkinci sırada “Bir şirkette üst düzey yönetici olmak” ifadesi (%24,9), üçüncü sırada ise “Kamu kesiminde çalışmak” ifadesi (%18,6) yer almaktadır. Bu sonuç önceki sorulara verilen yanıtlarla birlikte değerlendirildiğinde; öğrencilerin geçmişe kıyasla kendi işini kurma düşüncelerinin, girişimcilik isteğinin ve girişimcilik coşkusunun azaldığı bir ortamda, kariyer hedeflerinin başında “kendi işimi kurmak” seçeneğinin gelmesi bir çelişki olarak değerlendirilmektedir. Üniversite öğrencilerinin kariyer hedefleriyle ilgili olarak Yıldız’ın (2001) yaptığı çalışmada öğrencilerin %57’si girişimci olmak istediklerini %30’u ise iyi bir şirkete üst düzey yönetici olmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu tarihteki girişimci olma isteği hem 2005 hem de 2020’den oldukça yüksektir. Başta eğitimciler olmak üzere konuyla ilgili kesimler güncel çalışmalarla durum tespiti yapmalı ve ne yapıp edip girişimci olmak isteyen gençlerin sayısını arttıracak tedbirleri almalıdır.

Katılımcıların “Sizce çağın gerektirdiği bir eğitimin elde edilmesinde en önemli sorumlu kimdir?” sorusuna verdiği cevaplar Tablo 12’de görülmektedir.

Tablo 12. “En Önemli Sorumlu Kimdir?” Verileri

	2005		2020	
	n	%	n	%
Fakülte yönetimi ve imkanları	85	33,6	71	28,1
Fakülte öğretim üyeleri	30	11,9	41	16,2
Ailemin gelir seviyesi	17	6,7	13	5,1
Uygulanan müfredat (dersler)	55	21,7	55	21,7
Sorumluluk kişisel olarak kişiye aittir.	66	26,1	73	28,9
Toplam	253	100,0	253	100,0

Tablo 12 incelendiğinde, “Fakülte yönetimi ve imkanlar” seçeneğinin 2005 yılındaki çalışmada %33,6 oranı ile ilk sırada seçildiği, 2020 yılında ise %28,1 ile ikinci sırada seçildiği görülmektedir. 2020 yılındaki çalışmada en yüksek oran “Sorumluluk kişisel olarak kişiye aittir” ifadesine (%28,9) aittir. Her iki dönemdeki çalışmada da “Fakülte yönetimi ve imkanları”, “Sorumluluk kişisel olarak kişiye aittir” ve “Uygulanan müfredat (dersler)” ifadeleri ilk üç sırada tercih edilen seçeneklerdir. Günümüzde eğitim olanakları açısından üniversiteler arasındaki farkların giderek azalması, 2020 yılına gelindiğinde, öğrencilerin eğitim konusundaki sorumluluğu artık kendisinde görmeye başlamasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların “Nihai hedefiniz nedir?” sorusuna verdiği cevaplar Tablo 13’de görülmektedir.

Tablo 13. “Nihai Hedefiniz Nedir?” Verileri

	2005		2020	
	n	%	n	%
Bir iş kurup, bütüncü başkasına devretmek	11	4,3	23	9,1
İyice yoruluncaya kadar devam etmek	6	2,4	15	5,9
Mutlu olabileceğim bir iş yapmak	165	65,2	165	65,2
Fırsatlar sunan bir alana girmek	63	24,9	40	15,8
Uzun bir tatil yapmak	8	2,8	10	4,0
Toplam	253	100,0	253	100,0

Tablo 13 incelendiğinde, iki dönemdeki katılımcıların büyük çoğunluğunun mutlu olabilecekleri bir iş yapmayı istedikleri görülmektedir. Bir diğer ön plana çıkan seçenek ise “Fırsatlar sunan bir alana girmek” seçeneğidir.

Araştırmamızda katılımcıların girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik olarak aşağıdaki Likert sıkalası kullanılmıştır.

2005 yılında araştırmaya katılan deneklerin girişimcilik eğilimleri ile ilgili veriler Tablo 14’de görülmektedir.

**İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi 2005 ve 2020
Karşılaştırması**

Tablo 14. 2005 Yılı Girişimcilik Eğilimi Verileri

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	%	%	%	%	%
1-Kimsenin aklına gelmemiş şeyler düşünürüm, denemeler yaparım.	17,8	49,0	19,8	11,9	11,9
2-Ürün, teknoloji ve finans piyasalarındaki değişimleri takip etmek benim için çok önemlidir.	19,8	53,8	14,6	10,7	1,2
3-Bir işin fırsatlar sunması, emniyetli ve garantili olmasından daha önemlidir.	22,5	32,4	13,8	26,5	4,7
4-İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum.	5,9	17,0	15,0	40,7	21,3
5-Kendi işini kuran ve başarısız olanlara yeni bir şans verilmelidir.	25,7	47,8	17,4	7,5	1,6
6-Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmak zordur.	2,8	9,9	9,9	46,2	31,2
7-Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmak zordur.	15,4	43,5	11,5	19,4	10,3
8-Ekonomik ortam kendi işini kurmak isteyenler için uygun değildir.	4,7	31,2	19,8	33,2	11,1
9-Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmak zordur.	4,0	25,7	17,4	38,7	14,2
10-Eğer başarısızlık riski varsa yeni bir işe başlanmamalıdır.	21,3	41,1	12,3	15,8	9,5
11-Üniversitelerde girişimcilik konusunda yeterli eğitim verilmektedir.	9,5	14,2	18,2	33,2	24,9
12-Türkiye’de işletme eğitimi dünya kalitesindedir.	1,2	6,7	24,5	37,5	30,0
13-Türkiye’de insanlar ancak iyi bir iş bulamadıklarında kendi işlerini kurarlar.	14,2	36,0	19,4	23,3	7,1
14-Ailemden biri şirket kurmak istese desteklerim.	48,2	38,7	7,1	4,3	1,6
15-Grup çalışmalarında liderliği elde etmek için çabalarım.	31,2	42,7	15,0	8,7	2,4
16-Hedeflere ulaşabilmek için mücadele göze alınmalıdır.	66,4	32,0	,4	,4	,8
17-Başkalarından emir alarak çalışmak beni rahatsız etmez.	19,0	22,9	21,7	28,9	7,5
18-Bağımsız ve riskli bir işte çalışmak istemem.	21,3	39,1	20,2	12,3	7,1

Tablo 14 incelendiğinde, “Hedeflere ulaşabilmek için mücadele göze alınmalıdır.” ifadesinin, %66,4 ile en fazla “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilen seçenek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların yaklaşık yarısı (%48,2) “Ailemden biri şirket kurmak isterse desteklerim.” ifadesi için “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

2020 yılında araştırmaya katılan deneklerin girişimcilik eğilimleri ile ilgili veriler ise Tablo 15’de görülmektedir.

Tablo 15. 2020 Yılı Girişimcilik Eğilimi Verileri

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	%	%	%	%	%
1-Kimserin aklına gelmemiş şeyler düşünürüm, denemeler yaparım.	11,9	33,2	20,6	23,7	10,7
2-Ürün, teknoloji ve finans piyasalarındaki değişimleri takip etmek benim için çok önemlidir.	20,9	35,6	13,8	18,6	11,1
3-Bir işin fırsatlar sarması, emniyetli ve garantili olmasından daha önemlidir.	14,6	31,6	23,7	21,3	8,7
4-İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum.	10,3	15,8	16,2	31,6	26,1
5-Kendi işini kuran ve başarısız olanlara yeni bir şans verilmelidir.	26,5	36,4	15,4	12,6	9,1
6-Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmak zordur.	9,5	15,0	13,0	32,4	30,0
7-Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmak zordur.	17,0	32,0	20,2	19,8	11,1
8-Ekonomik ortam kendi işini kurmak isteyenler için uygun değildir.	14,2	21,3	18,6	25,3	20,6
9-Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmak zordur.	11,9	23,3	20,6	29,2	15,0
10-Eğer başarısızlık riski varsa yeni bir işe başlanmamalıdır.	31,6	28,5	18,6	13,8	7,5
11-Üniversitelerde girişimcilik konusunda yeterli eğitim verilmektedir.	9,5	21,3	19,4	28,5	21,3
12-Türkiye’de işletme eğitimi dünya kalitesindedir.	5,1	10,3	24,1	33,2	27,3
13-Türkiye’de insanlar ancak iyi bir iş bulamadıklarında kendi işlerini kurarlar.	27,7	24,9	20,2	19,4	7,9
14-Ailemden biri şirket kurmak isterse desteklerim.	34,4	34,4	11,1	9,9	10,3
15-Grup çalışmalarında liderliği elde etmek için çabalarım.	24,9	29,2	18,2	17,8	9,9
16-Hedeflere ulaşabilmek için mücadele göze alınmalıdır.	45,5	30,0	7,5	7,1	9,9
17-Başkalarından emir alarak çalışmak beni rahatsız etmez.	25,3	24,1	27,3	19,0	4,3
18-Bağımsız ve riskli bir işte çalışmak istemem.	22,9	24,1	27,7	15,0	10,3

Tablo 15 incelendiğinde, 2005 yılı verilerinde olduğu gibi 2020 yılı deneklerinde de “Hedeflere ulaşabilmek için mücadele göze alınmalıdır.” ifadesinin, %45,5 ile en fazla “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilen seçenek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yine 2005 yılı verilerinde olduğu gibi 2020 yılı verilerinde de ikinci en yüksek “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı %34,4 ile “Ailemden biri şirket kurmak isterse desteklerim.” ifadesi için verilmiştir.

Katılımcıların, “Girişimcilik Eğilimleri”ni düşük, orta ve yüksek olarak kategorize edebilmek için, girişimcilik eğilimlerini belirlemek için

İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi 2005 ve 2020
Karşılaştırması

hazırlanmış ifadeler verilen cevaplar puanlanarak maksimum ve minimum değerler elde edilmiştir. Kategorilerin puan sınırları, maksimum değer ile minimum değer farkı üçe bölünerek belirlenmiştir. Buna göre 2005 yılı için puanları 34-48 arasında olanlar düşük, 49-62 olanlar orta ve 63-78 arasındakiler de yüksek olarak belirlenmiştir. 2020 yılı için ise puanları 32-49 arasında olanlar düşük, 50-66 olanlar orta ve 67-84 arasında olanlar ise yüksek olarak belirlenmiştir.

İfadeler verilen cevaplar ışığında elde edilen değerler Tablo 16'da görülmektedir.

Tablo 16. 2005 ve 2020 Yılı Girişimcilik Eğilimi Değerleri

	2005	2020
Ortalama	59,1028	57,1818
Maksimum Değer	78,00	84,00
Minimum Değer	34,00	32,00

Tablo 16 incelendiğinde, 2005 yılı katılımcılarının girişimcilik eğilimlerinin ortalamasının 59,10 olduğu görülmektedir. Araştırmamızda belirlenen kategorilerin puan sınırları dikkate alındığında, bu oran katılımcıların girişimcilik eğilimlerinin **“orta düzeyde”** (49-62 puan arası) olduğunu göstermektedir.

Yine tablo 16 incelendiğinde, 2020 yılı katılımcılarının girişimcilik eğilimlerinin ortalamasının 57,18 olduğu görülmektedir. Araştırmamızda belirlenen kategorilerin puan sınırları dikkate alındığında, bu oran da katılımcıların girişimcilik eğilimlerinin **“orta düzeyde”** (50-66 puan arası) olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların girişimcilik eğilimi düzeyinin, “cinsiyet” değişkenine göre ne ölçüde değişiklik gösterdiğine ilişkin veriler Tablo 17’de görülmektedir.

Tablo 17. Cinsiyete Göre Girişimcilik Eğilimi

Cinsiyet	Girişimcilik Eğilimi	2005		2020	
		f	%	f	%
Kadın	Yüksek ↗	45	60,8	7	29,2
	Orta →	95	57,6	109	54,0
	Düşük ↘	5	38,5	16	59,3
Erkek	Yüksek ↗	29	39,2	17	70,8
	Orta →	70	42,4	93	46,0
	Düşük ↘	8	61,5	11	40,7

Tablo 17 incelendiğinde, 2005 yılı verilerine göre girişimcilik eğilimi yüksek olanların %60,8’ini kadınların oluşturduğu görülürken erkekler bu kategorinin %39,2’sini oluşturmaktadır. 2020 verilerinde ise 2005 verilerinin aksine girişimcilik eğilimi yüksek olanların %70,8’ini erkekler oluşturmaktadır.

Katılımcıların girişimcilik eğilimi düzeyinin, “yaş” değişkenine göre ne ölçüde değişiklik gösterdiğine ilişkin veriler Tablo 18’de görülmektedir.

Tablo 18. Yaşa Göre Girişimcilik Eğilimi

Yaş	Girişimcilik Eğilimi	2005		2020	
		f	%	f	%
17-19 Yaş Aralığı	Yüksek ↗	-	-	1	4,2
	Orta →	-	-	15	7,4
	Düşük ↘	-	-	4	14,8
20-22 Yaş Aralığı	Yüksek ↗	32	43,2	13	54,2
	Orta →	57	34,5	130	64,4
	Düşük ↘	7	53,8	12	44,4
23-25 Yaş Aralığı	Yüksek ↗	40	54,1	8	33,3
	Orta →	93	56,4	52	25,7
	Düşük ↘	5	38,5	9	33,3
25 ve Üzeri Yaş Aralığı	Yüksek ↗	2	2,7	2	8,3
	Orta →	15	9,1	5	2,5
	Düşük ↘	1	7,7	2	7,4

Tablo 18 incelendiğinde, 2005 yılındaki çalışmada girişimcilik eğilimi yüksek olanların %54,1’ini 23-25 yaş aralığındaki bireylerin oluşturduğu görülmektedir. 2020 verilerine göre girişimcilik eğilimi yüksek olanlar içerisinde en yüksek orana sahip olan yaş aralığı ise 20-22 yaş aralığındaki bireylerdir.

Katılımcıların girişimcilik eğilimi düzeyinin, “babanın eğitim düzeyi” değişkenine göre ne ölçüde değişiklik gösterdiğine ilişkin veriler Tablo 19’da görülmektedir.

Tablo 19. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Girişimcilik Eğilimi

	Girişimcilik Eğilimi	2005		2020	
		f	%	f	%
İlkokul	Yüksek ↗	18	24,3	8	33,3
	Orta →	55	33,3	63	31,2
	Düşük ↘	2	15,4	8	29,6
Ortaokul	Yüksek ↗	14	18,9	5	20,8
	Orta →	13	7,9	40	19,8
	Düşük ↘	5	38,5	7	25,9
Lise	Yüksek ↗	25	33,8	7	29,2
	Orta →	42	25,5	61	30,2
	Düşük ↘	4	30,8	7	25,9
Lisans	Yüksek ↗	16	21,6	3	12,5
	Orta →	50	30,3	33	16,3
	Düşük ↘	1	7,7	5	18,5
Lisansüstü	Yüksek ↗	1	1,4	1	4,2
	Orta →	5	3,0	5	2,5
	Düşük ↘	1	7,7	0	0,0

Tablo 19 incelendiğinde, 2005 yılındaki verilere göre girişimcilik eğilimi yüksek olan bireylerin %33,8’inin babasının lise mezunu olduğu görülmektedir. 2020 verilerine göre ise babanın mezuniyet durumu ilkökul

**İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi 2005 ve 2020
Karşılaştırması**

olanların girişimcilik eğilimi yüksek olanlar arasında daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların girişimcilik eğilimi düzeyinin, “annenin eğitim düzeyi” değişkenine göre ne ölçüde değişiklik gösterdiğine ilişkin veriler Tablo 20’de görülmektedir.

Tablo 20. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Girişimcilik Eğilimi

	Girişimcilik Eğilimi	2005		2020	
		f	%	f	%
İlkokul	Yüksek ↗	45	60,8	13	54,2
	Orta →	95	57,6	99	49,0
	Düşük ↘	8	61,5	17	63,0
Ortaokul	Yüksek ↗	8	10,8	5	20,8
	Orta →	16	9,7	44	21,8
	Düşük ↘	2	15,4	2	7,4
Lise	Yüksek ↗	13	17,6	5	20,8
	Orta →	33	20,0	47	23,3
	Düşük ↘	2	15,4	6	22,2
Lisans	Yüksek ↗	8	10,8	1	4,2
	Orta →	21	12,7	12	5,9
	Düşük ↘	1	7,7	2	7,4

Tablo 20 incelendiğinde, 2005 ve 2020 yılı verilerinde benzer sonuçlar görülmektedir. Her iki dönemde de girişimcilik eğilimi yüksek olanların içerisinde annesi ilkököl mezunu olanların oranının yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların girişimcilik eğilimi düzeyinin, “babanın mesleği” değişkenine göre ne ölçüde değişiklik gösterdiğine ilişkin veriler Tablo 21’de görülmektedir.

Tablo 21. Babanın Mesleğine Göre Girişimcilik Eğilimi

	Girişimcilik Eğilimi	2005		2020	
		f	%	f	%
Çiftçi	Yüksek ↗	4	5,4	3	12,5
	Orta →	10	6,1	28	13,9
	Düşük ↘	1	7,7	5	18,5
Kamu Çalışanı/Emeklisi	Yüksek ↗	29	39,2	3	12,5
	Orta →	54	32,7	41	20,3
	Düşük ↘	2	15,4	2	7,4
Özel Sektörde Çalışıyor	Yüksek ↗	5	6,8	4	16,7
	Orta →	23	13,9	34	16,8
	Düşük ↘	4	30,8	7	25,9
Girişimci	Yüksek ↗	6	8,1	6	25,0
	Orta →	14	8,5	17	8,4
	Düşük ↘	1	7,7	4	14,8
İşçi/Emeklisi	Yüksek ↗	15	20,3	3	12,5
	Orta →	28	17,0	47	23,3
	Düşük ↘	1	7,7	5	18,5
Diğer	Yüksek ↗	15	20,3	5	20,8
	Orta →	36	21,8	35	17,3
	Düşük ↘	4	30,8	4	14,8

Tablo 21 incelendiğinde, 2005 verilerine göre girişimcilik eğilimi yüksek olanların %39,2’sinin babası kamu çalışanı/emeklisi olanlardan oluştuğu görülmektedir. 2020 yılında ise babaları girişimci olanlar girişimcilik eğilimi yüksek olanlar içerisinde en yüksek orana sahip olan bireylerdir.

Katılımcıların girişimcilik eğilimi düzeyinin, “annenin mesleği” değişkenine göre ne ölçüde değişiklik gösterdiğine ilişkin veriler Tablo 22’de görülmektedir.

Tablo 22. Annenin Mesleğine Göre Girişimcilik Eğilimi

	Girişimcilik Eğilimi	2005		2020	
		f	%	f	%
Çiftçi	Yüksek ↗	0	0,0	0	0,0
	Orta →	1	,6	2	1,0
	Düşük ↘	0	0,0	1	3,7
Kamu Çalışanı/Emeklisi	Yüksek ↗	11	14,9	1	4,2
	Orta →	18	10,9	11	5,4
	Düşük ↘	1	7,7	1	3,7
Özel Sektörde Çalışıyor	Yüksek ↗	1	1,4	1	4,2
	Orta →	3	1,8	18	8,9
	Düşük ↘	0	0,0	2	7,4
Girişimci	Yüksek ↗	0	0,0	0	0,0
	Orta →	1	,6	0	0,0
	Düşük ↘	0	0,0	0	0,0
İşçi/Emeklisi	Yüksek ↗	1	1,4	2	8,3
	Orta →	7	4,2	4	2,0
	Düşük ↘	0	0,0	2	7,4
Ev Hanımı	Yüksek ↗	58	78,4	19	79,2
	Orta →	131	79,4	163	80,7
	Düşük ↘	11	84,6	21	77,8
Diğer	Yüksek ↗	3	4,1	1	4,2
	Orta →	4	2,4	4	2,0
	Düşük ↘	1	7,7	0	0,0

Tablo 22 incelendiğinde, hem 2005 hem de 2020 yılındaki verilerde girişimcilik eğilimi yüksek olanların içerisinde en yüksek orana sahip meslek grubu ev hanımları grubudur. Katılımcıların anne mesleği ev hanımı olanların büyük çoğunluğunun girişimcilik eğilimi yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların girişimcilik eğilimi düzeyinin, “girişimde bulunma isteği” değişkenine göre ne ölçüde değişiklik gösterdiğine ilişkin veriler Tablo 23’de görülmektedir.

Tablo 23. Girişimde Bulunma İsteği - Girişimcilik Eğilimi Karşılaştırması

	Girişimcilik Eğilimi	2005		2020	
		f	%	f	%
Çok Güçlü	Yüksek ↗	18	24,3	8	33,3
	Orta →	14	8,4	21	10,4
	Düşük ↘	1	7,7	3	11,1
Güçlü	Yüksek ↗	31	41,9	10	41,7
	Orta →	49	29,5	58	28,7
	Düşük ↘	4	30,8	2	7,4
Biraz Güçlü	Yüksek ↗	17	23,0	2	8,3
	Orta →	39	23,5	39	19,3
	Düşük ↘	0	0,0	2	7,4
Orta	Yüksek ↗	4	5,4	2	8,3
	Orta →	44	26,5	46	22,8
	Düşük ↘	4	30,8	12	44,4
Yetersiz	Yüksek ↗	2	2,7	1	4,2
	Orta →	11	6,6	25	12,4
	Düşük ↘	2	15,4	6	22,2
Kararsız	Yüksek ↗	2	2,7	1	4,2
	Orta →	9	5,4	13	6,4
	Düşük ↘	2	15,4	2	7,4

İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi 2005 ve 2020
Karşılaştırması

Tablo 23 incelendiğinde, her iki dönemde de girişimcilik eğilimi orta ve yüksek olanlar içerisinde girişimde bulunma isteği çok güçlü ve güçlü olanların yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu veriler çerçevesinde girişimcilik eğilimi yüksek olanların girişimde bulunma isteklerinin de yüksek olduğu söylenebilir.

Katılımcıların girişimcilik eğilimi düzeyinin, “kariyer hedefi” değişkenine göre ne ölçüde değişiklik gösterdiğine ilişkin veriler Tablo 24’de görülmektedir.

Tablo 24. Kariyer Hedefi ile Girişimcilik Eğilimi Karşılaştırması

	Girişimcilik Eğilimi	2005		2020	
		f	%	f	%
Kendi işini kurmak	Yüksek ↗	32	43,2	15	62,5
	Orta →	54	32,5	77	38,1
	Düşük ↘	5	38,5	6	22,2
Bir şirkette üst düzey yönetici olmak	Yüksek ↗	26	35,1	5	20,8
	Orta →	69	41,6	51	25,2
	Düşük ↘	5	38,5	7	25,9
Üniversitede kalıp akademisyen olmak	Yüksek ↗	9	12,2	2	8,3
	Orta →	14	8,4	26	12,9
	Düşük ↘	0	0,0	4	14,8
Kamu kesiminde çalışmak	Yüksek ↗	6	8,1	2	8,3
	Orta →	20	12,0	35	17,3
	Düşük ↘	3	23,1	10	37,0
Diğer	Yüksek ↗	1	1,4	0	0,0
	Orta →	9	5,4	13	6,4
	Düşük ↘	0	0,0	0	0,0

Tablo 24 incelendiğinde, 2005 verilerine göre girişimcilik eğilimi yüksek olanların %43,2’sini kariyer hedefi “kendi işini kurmak” olanların, %35,1’ini “Bir şirkette üst düzey yönetici olmak” diyenlerin, %12,2’sini “Üniversitede kalıp akademisyen olmak” diyenlerin ve %8,1’ini “Kamu kesiminde çalışmak” diyenlerin oluşturduğu görülmektedir. 2020 verilerine göre girişimcilik eğilimi yüksek olanların %62,5’ini kariyer hedefi “kendi işini kurmak” olanların, %20,8’ini “Bir şirkette üst düzey yönetici olmak” diyenlerin, %8,3’ünü “Üniversitede kalıp akademisyen olmak” diyenlerin ve yine %8,3’ünü “Kamu kesiminde çalışmak” diyenlerin oluşturduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara göre kariyer hedefi “Kendi işini kurmak” olanların oranı yıllar içerisinde artış gösterirken, kariyer hedefi “Bir şirkette üst düzey yönetici olmak” ve “Üniversitede kalıp akademisyen olmak” olanların oranında düşüş görülmektedir. “Kamu kesiminde çalışmak” isteyenlerin oranında ise çok küçük bir artış görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bir ülke, özgür düşünceyi destekleyen bir ortam oluşturarak yeni girişimcileri cesaretlendireceği gibi mevcut girişimcilerin işlerini kolaylaştırıp, yeni mal ve hizmet üretmelerine, yeni pazarlara açılmalarına ve yeni istihdam alanları açmalarına katkı vererek refah seviyesini yükseltebilir. Bu itibarla, sadece ekonomik alanla sınırlı kalmaksızın, hayatın her yönünde, her birey potansiyel bir girişimci olarak görülmeli ve vizyon belirleyip, gerçekleştirecek girişimcilik teori ve pratikleriyle beslenmelidir.

Ülkemiz girişimcilik konusunda oldukça önemli mesafeler kat etmiştir. Bu gelişim sürecinde Turgut Özal, Tamer Müftüoğlu, Rüşti Bozkurt ve Tınaz Titiz gibi müstesna şahsiyetlerin çok önemli bir payı ve ciddi katkıları vardır. Bugün de ülkemizin en değerli kaynaklarından olan insana yatırım yapılması, gençlerin eğitilmesi ve bu muazzam kaynağın israf edilmemesi gerekmektedir.

İnsanların bazıları, yaradılış itibariyle girişimciliğe daha yatkındırlar. Ancak bu gerçek, kalan kesimin kesinlikle girişimci olamayacağı şeklinde değerlendirilmemelidir. Temel husus şudur ki her insanın kendini göstereceği, coşkuyla çalışıp, ait olduğu toplum ve insanlığa hizmet edeceği bir alan vardır. Stratejik olan, insanın tabiatında bulunan bu nüvenin açığa çıkması için ona yardımcı olunması olup girişimcilik eğitimi de bunu göz önüne almalıdır.

İnsanımızdaki ve özellikle gençlerdeki girişimcilik ateşinin parlaması için sıra dışı yollar aranmalıdır. Bu kapsamda sayın Titiz'in altını çizdiği bir konu olarak patent arşivleri yabana atılmamalıdır. Dünyadaki patentlerin önemli bir kısmının kaydedildiği ABD patent enstitüsündeki tüm patenlerin genç nesillerce incelenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Tek başına IBM bile birçok ülkenin toplamından fazla patent üretmektedir⁶.

Bir girişimi başlatmış ve faaliyetine devam edenler için oyunu kurallarına göre oynamaları olmazsa olmaz temel şartlardandır. Bu anlamda hiçbir işi başından sonuna götürme konusunda başarılı olunamayacağına göre girişimcilerin en önemli adımlarından birisi kendi vizyonlarına bağlayabildikleri yönetici sayıdır (Gerber, 1996: 55). Girişimciler ne yapıp etmeli, işleri delege edip, kendilerinin sürekli yeniliklere yoğunlaşacağı zamanı bulabilmeleri için profesyonel yöneticilerle çalışmayı öğrenmelidirler ki bu onların elde edecekleri zamanları yeni alanlarda kullanmalarının önünü açarak girişimciliklerinin gelişmesine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmada en dikkat çeken sonuç, fakültelerde çağa uygun eğitim aldığını düşünenlerin oranında yıllar itibariyle ortaya çıkan artıştır. Bu oran 2005 yılında %27,7 iken 2020 yılında %47,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuca göre, girişimcilik eğitimi konusunda eğitim kurumlarının geçmişe oranla

⁶ www.patents.ibm.com

daha başarılı olduklarını söylemek mümkündür. Girişimciliği cesaretlendirme konusunda eğitim kurumlarının etkisinin olduğunu ifade edenlerin oranı da 2020 yılında daha yüksektir. Çağın gerektirdiği bir eğitimin elde edilmesinde en önemli sorumlunun kime ait olduğuna dönük cevaplar da farklılık göstermektedir. 2005 yılında en yüksek oran 'fakülte yönetimi ve imkanları' ifadesi iken 2020 yılında 'sorumluluk kişisel olarak kişiye aittir' ifadesi en yüksek orana sahiptir.

Girişimcilik için en önemli faktörün ne olduğu ile ilgili her iki dönem öğrencileri de parayı ilk sırada ifade etmektedirler. Bilgi iki dönemde de ikinci yüksek orana sahip faktör olmakla birlikte 2020 yılında bu oran 2005 yılına göre daha düşüktür. Üçüncü yüksek faktör ile ilgili iki dönemde farklılık göze çapmaktadır. 2005 yılında üçüncü yüksek orana sahip faktör eğitim iken 2020 yılındaki verilere göre motivasyon en önemli üçüncü faktör olarak ifade edilmektedir.

Girişimcilik isteğim "güçlü" ve "çok güçlü" diyenlerin oranı 2005 yılı verilerine göre %46,2 iken 2020 verilerinde %40,3'tür. Bu sonuçlara göre, üniversite öğrencilerinde yıllar içerisinde girişimcilik isteğinin giderek azaldığı, bununla birlikte "kararsızım" diyenlerin oranının ise arttığı görülmektedir. Ayrıca "Girişimcilik coşkusu" ve "özgüven" her iki dönemde de katılımcılar tarafından en az tercih edilen karakter özelliği olmuştur.

Katılımcılarının girişimcilik eğilimlerinin ortalaması incelendiğinde, hem 2005 yılında hem de 2020 yılında "orta düzeyde" girişimcilik eğilimine sahip oldukları görülmektedir. Halbuki öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçmeye dönük olarak Saadi (2011), Keleş, Kırıl, Özkan, Doğaner ve Altunoğlu (2012), Şen (2019) tarafından devlet üniversitelerinde yapılan araştırmalarda girişimcilik düzeyi genel olarak düşük, Özman (2013), Karasakal, Aksu ve Demircili (2013), Akçakanat, Mücevher ve Çarıkçı (2014), Armut (2018) ve Baş (2019) tarafından yapılan araştırmalarda ise girişimcilik düzeyi genel olarak yüksek çıkmıştır.

Araştırmada en çok dikkat çeken ikinci sonuç ise, cinsiyetin girişimcilik eğilimine etkisinde görülmektedir. 2005 yılı verilerine göre girişimcilik eğilimi yüksek olanların %60,8'ini kadınların oluşturduğu görülürken erkekler bu kategorinin %39,2'sini oluşturmaktadır. 2020 verilerinde ise 2005 verilerinin aksine girişimcilik eğilimi yüksek olanların %70,8'ini erkekler oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi öğrencilerin cinsiyetlerine göre girişimcilik eğilimleri değişiklik göstermektedir ki bu sonuç Armut (2018) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yine sonuçlar incelendiğinde 2020 verilerine göre erkeklerin girişimcilik düzeyinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, araştırmalarında aynı sonuca ulaşan Akçakanat, Mücevher ve Çarıkçı (2014), Şen (2019) ve Baş'ın (2019) çalışmaları ile paralellik göstermektedir.

Her iki dönemde de girişimcilik eğilimi orta ve yüksek olanlar içerisinde girişimde bulunma isteği çok güçlü ve güçlü olanların yüksek orana sahip

olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu veriler çerçevesinde girişimcilik eğilimi yüksek olanların girişimde bulunma isteklerinin de yüksek olduğu söylenebilir.

Yeni nesil içinde, doğrudan bir iş fikrine bağlı olarak girişimci olacak potansiyelin büyük bölümü işletme okullarında görülmektedir. Bu anlamda işletme lisans öğrencilerinin girişimcilik konusundaki düşünceleri, geleceğin potansiyel girişimcileri olmaları sebebiyle önem arz etmektedir. Her yıl birçok mezun veren bu bölümlerin eğitim müfredatının öğrencileri ne derecede girişimciliğe özendirdiğinin bilinmesi, bu konuda yapılacak iyileştirmelerin önünü açacaktır. Geçtiğimiz 15 yıllık döneme ışık tutan bu çalışmamız göstermektedir ki, girişimci bir nesil oluşturmak için yapılan çalışmalar artmakta lakin yeterli değildir. Bu konuda gerek eğitim kurumlarına gerekse Ülkemizin ilgili kurumlarının yöneticilerine büyük görevler düşmektedir. İnsan kaynağımızda girişimcilik coşkusu vardır, bu coşkunun ete kemiğe büründürülmesi hususunda topyekûn çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Kaynakça / Reference

- Acs, Z. J. ve Varga, A. (2005). Entrepreneurship, agglomeration and technological change. *Small Business Economics*, 24(3), 323-334.
- Akçakanat, T., Mücevher, M. H. ve Çarıkçı, İ. H. (2014). Sözel, sayısal ve eşit ağırlık bölümlerinde okuyan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi: sdü örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16(2), 137-153.
- Akgün, A. E., Keskin, H., Günsel, A. ve Sakarya, H. (2010). Pazar yönelimi, girişimcilik yönelimi ve iş karmaşıklığı ile öğrenme yönelimi arasındaki ilişkiler: deneysel bir çalışma. *Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(1), 1-22.
- Anonim (2004). Türkiye'de girişimcilik ateşi hiç sönmüyor. Erişim adresi: www.insankaynaklari.com. ET: 26.05.2004
- Anonim (2002). Kıbrıs'a kalkınma için ruh aşılacaktır. Dünya Ekonomi ve Politika Gazetesi, Yayın tarihi: 29.03.2002
- Armut, B. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Aycan, Z. (2000). *Türkiye'de yönetim, liderlik ve insan kaynakları uygulamaları*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Baş, E. (2019). *Üniversiteli gençlerin girişimcilik algıları ve yönelimi: aydın adnan menderes üniversitesi örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

- Bozkurt, Ö. Ç. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de girişimcilik eğitimi: başarılı girişimciler ve öğretim üyelerinden öneriler*. Ankara: Detay Yayınevi.
- Bozkurt, Ö. Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O., ve Alparslan, A. M. (2012). Türkiye’de girişimciliğin gelişimi: Girişimciler üzerinde nitel bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 229-247.
- Bozkurt, R. (1997). *İşletme odağı: girişimci sorunları*. İstanbul: Der Yayınları.
- Börü, D. (2006). *Girişimcilik eğilimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- De Bono, E. (1996). *Rekabetüstü* (O. Özel, Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dilsiz, İ. ve Kölük, N. (2008). *Girişimcilik*. İstanbul: Detay Yayıncılık.
- Durak, İ. (2011). Girişimciliği etkileyen çevresel faktörlerle ilgili girişimcilerin tutumları: bir alan araştırması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 194-213.
- Erçelik, M. A. (2019). *KOSGEB uygulamalı girişimcilik eğitimi’nin girişimcilik üzerindeki rolü* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Fidan, Y. (2002). *Girişimcilik ve girişimci özellikleri: Sivas ili örneği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Forza, C. (2002). Survey research in operations management: a process-based perspectives. *International Journal of Operations and Production Management*, 22(2), 152-194.
- Gerber, M. E. (1996). *Girişimcilik Tutkusu* (T. Keskin, Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gül, Z. (2012). *Türkiye’deki iş adamı örgütlerinin üye girişimcilere sağladığı katkıların girişimcilik ve inovasyon performansları üzerindeki etkileri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Güler, B. K. (2010). *Sosyal girişimcilik*. Ankara: Elif Yayınevi.
- Günay, D. ve Günay, A. (2011). 1933’den günümüze Türk yükseköğretiminde niceliksel gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 1-22.
- Güreşçi, E. (2014). Girişimcilik eğilimi üzerine bir araştırma: ispir hamza polat myo örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1): 23-38.
- Hisrich, R. D. ve Peters, M. P. (1998). *Entrepreneurship*. USA: Irwin McGraw-Hill.
- Irwing, P., Booth, T. ve Hughes, D. J. (2018). *The wiley handbook of psychometric testing a multidisciplinary reference on survey, scale and test development*. Pondicherry: Wiley Blackwell.

Johnson, R. L. ve Morgan, G. B. (2016). *Survey scales a guide to development, analysis, and reporting*. New York: The Guilford Press.

Karabey, C. N. (2013). Girişimsel düşünceyi anlamak: düşünme tarzı ve risk tercihinin girişimsel özyetkinlik ve girişimcilik niyeti ile ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 143-159.

Karasakal, N., Aksu, B. ve Demircili, E. (2013). Meslek yüksekokullarındaki teknik ve sosyal program öğrencilerinin girişimci kişilik açısından karşılaştırılarak program türünün girişimciliği özendirme ve girişimci kişilik oluşumu konusunda bir etkisinin olup olmadığını tespit etmeye yönelik bir alan araştırması. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 134-150.

Keleş, H. N., Kırıl Özkan, T., Doğaner, M. ve Altunoğlu, A. E. (2012). Önlisans öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (9), 107-118.

Koçyiğit, N. (2018). *Girişimcilik yetkinliklerinin işletmelerin rekabet gücü ve performansına etkileri: Konya organize sanayi bölgesinde kobilerde bir araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Koyuncuoğlu, D. (2019). *Kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerinde etkisi sürecinde üniversite koşullarının moderatör rolünün irdelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Malhotra, M. ve Varun, G. (1998). An assessment of survey research in pom: from constructs to theory. *Journal of Operations Management*, 16(4), 407-425.

Matsushita, K. (1999). *Matsushita felsefesi* (A. Gürsel, Çev.). İstanbul: MESS Yayınları.

Özman, C. (2013). *Spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeyinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özgüner, M. (2015). Girişimcilik tipleri ve kişilik tipleri ilişkisi üzerine bir inceleme. *Route Educational and Social Science Journal*, 2(1), 148-160.

Recepoğlu, M. ve Doğan, K. C. (2014). Bölgesel kalkınmada girişimciliğin ve teknolojinin yeri: tr83 bölge analizi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 5(10), 55-76.

Reynolds, P. D. ve White, S. B. (1992). *Finding the nascent entrepreneur: Network sampling and entrepreneurship gestation*. N. C. Churchill, S. Birley, W. D. Bygrave, C. Wahlbin ve W. E. J. Wetzels (Ed.), *Frontiers of entrepreneurship research* (s.199-208) içinde. Wellesley: MA Babson College.

Saadi, H. (2011, Mayıs). *Entrepreneurial capacity of university student*. Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) 27-29 Mayıs 2011, İstanbul.

Şen, B. (2019). *Gençlerin girişimcilik eğilimlerinin araştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Şencan, H. ve Fidan, Y. (2020). Likert verilerinin kullanıldığı keşfedici faktör analizlerinde normallik varsayımı ve faktör çıkarma üzerindeki etkisinin spss, factor ve prelis yazılımlarıyla sınanması, *BMIJ*, 8(1), 640-687.

Şimşek, Ş. M., Çelik, A. ve Akgemci, T. (2014). *Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Titiz, T. (1994). *Girişimcilik*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Türk Dil Kurumu (TDK) (2020). Güncel Türkçe sözlük. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>. ET: 10.02.2020

TÜSİAD (2002). *Türkiye’de girişimcilik*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.

Uslu, D. (2015). *Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik niyetinin duygusal zekâ faktörlerine göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldız, B. (2001). Girişimcilik bir hedef mi yoksa bir tutku mu?. Erişim adresi: <http://www.ttgvgirisim.com/girisimciler/girisimcilik.htm>. ET: 15.01.2006

